

Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Kadına Yönelik Şiddete ve Şiddette Mesleki Role İlişkin Tutumları ve Etkileyen Faktörler

The Attitudes of Nursing Students Towards Violence Against Women and Occupational Role in Violence and Affecting Factors

Rabiye ERENOĞLU¹ , Rana CAN²

¹ Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Tayfur Sökmen Kampüsü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hatay, TURKEY

² Akdeniz Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Temel Tıp Bilimleri Bölümü; Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Antalya, TURKEY

Geliş Tarihi: 25.08.2019, Kabul Tarihi: 05.05.2020

Bu makaleye atf için: Erenoğlu R, Can R. Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Kadına Yönelik Şiddete ve Şiddette Mesleki Role İlişkin Tutumları ve Etkileyen Faktörler. Van Sag Bil Derg 2020; 13(2):31-41.

ÖZET

Amaç: Araştırma hemşirelik bölümü öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki role ilişkin tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma tanımlayıcı tiptedir. Araştırmanın evrenini Akdeniz Bölgesinde bulunan bir üniversitenin 2018-2019 akademik yılında hemşirelik bölümünde okuyan 450 öğrenci oluşturmuştur. Örneklemi ise araştırmaya katılmayı kabul eden 333 öğrenci oluşturmuştur. Veriler, kişisel bilgi formu ve "Şiddete İlişkin Tutum Ölçeği" ve "Hemşirelerin Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği" uygulanarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde frekans, yüzde, ortalama, standart sapma, Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U test analizleri kullanılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin hem şiddete ilişkin tutum ölçeği genel puan ortalamasına (35.99±10.48) , hem de şiddete uğramış kadına karşı mesleki rollerine ilişkin tutum ölçeği puan ortalamasına (28.95±8.10) göre şiddete karşı geleneksellikten uzak ve çağdaş görüş eğilimine sahip oldukları belirlenmiştir. Araştırmada cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi ve kadına yönelik şiddet konusunda bilgi sahibi olma ile öğrencilerin kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki role ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (p<0.05).

Sonuç: Sonuç olarak, bu araştırmada öğrenci hemşirelerin şiddete ve şiddette mesleki rollerine ilişkin çağdaş bir tutuma sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi ve kadına yönelik şiddet konusunda bilgi sahibi olma durumu da öğrencilerin kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki role ilişkin tutumlarını etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadına yönelik şiddet, Mesleki rol, Hemşirelik öğrencisi

ABSTRACT

Objectives: This study is conducted in order to determine the attitudes of nursing students towards violence against women and occupational role in violence and affecting factors.

Material and Methods: The study is descriptive. The population of the study consisted of 450 students studying in the nursing department of a university in the Mediterranean Region in the 2018-2019 academic year. And the sample included 333 students who agreed to participate in the study. Data was collected by performing the personal information form, the "Attitude Regarding Violence Scale" and the "Nurses' Attitudes regarding Occupational Role in Violence Scale". Frequency, percentage, mean, standard deviation, Kruskal Wallis and Mann-Whitney U test analyzes were used to evaluate the data.

Results: It was determined that students had an unconventional and contemporary tendency towards violence both according to the average score of the attitude scale related to violence (35.99 ±10.48) and the average score of attitude scale related to their occupational roles against women (28.95 ±8.10). In the study, it was found that there was a statistically significant relationship between gender, mother and father education level and having information about violence against women and students' attitudes towards violence against women and their professional role in violence (p<0.05).

Conclusions: Nursing students have a modern attitude towards violence and their occupational role regarding violence. In addition, gender, mother and father education level and knowledge of violence of the students have an influence on their attitudes regarding violence towards women and their occupational role regarding violence.

Key Words: Violence against women, Occupational role, Nursing student.

***Sorumlu Yazar:** Rabiye ERENOĞLU. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Tayfur Sökmen Kampüsü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hatay, TURKEY. E-mail: r_gungor80@hotmail.com.

GİRİŞ

Şiddet, bir başka canlıya zarar vermek amacıyla kasıtlı olarak güç kullanmayı içeren, ortaya çıkışında biyolojik, sosyal, kültürel, ekonomik, politik ve psikolojik etmenlerin rol oynadığı, bireyin düşünce, tutum ve davranışlarıyla ilişkili çok boyutlu bir olgudur (Yöyen, 2017). Şiddetin özünde gücün insani ilişkileri düzenleyen kurallara karşı olarak kullanılması yatmaktadır. Kimi zaman bir eşin elinden, kimi zaman üvey anne ya da babanın elinden kimi zaman ise ebeveynlerin ya da tanıdıkların elinden ortaya çıkan ve genellikle güçlü olanın zayıf olana karşı işlediği bir suçtur. Her türlü şiddet davranışı; korku ve güvensizlik duyguları ile birlikte kişilerin temel hak ve özgürlüklerini kullanmalarını engellemektedir. Dolayısıyla ciddi bir insan hakları ihlali ve halk sağlığı sorunu olarak değerlendirilmektedir. Toplumda her yaş grubundan insanların şiddete maruz kaldıkları görülmektedir (Bulut, 2015). Özellikle kadına yönelik şiddet tüm dünyada hala en önemli sorun alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadına yönelik şiddet özellikle yakın partner/eş şiddeti ciddi bir insan hakları ihlalidir. Dünya genelinde, kadınların neredeyse üçte birinin (% 30) tüm yaşamları boyunca yakın partnerleri /eşleri tarafından bir tür fiziksel ve /veya cinsel şiddet yaşadıkları belirtilmektedir (Demirgezen, 2019). Tüm ortamlarda ve dini, kültürel ve sosyoekonomik gruplar arasında ortaya çıkabilen yakın partner /eş şiddeti fiziksel (tokatlamak, vurmak, tekmelemek ve dövme), psikolojik (hakaret, küçümseme, sürekli aşağılama, korkutma) veya cinsel zarara neden olan herhangi bir davranış (zorla cinsel ilişki ve diğer cinsel zorlama) biçimini kapsamaktadır (Sparrow ve ark., 2017). Kadınlar uğradıkları şiddet sonucunda ölümcül ve ölümcül olmayan sağlık sorunları ile karşılaşmaktadırlar. Ölümcül olmayan sağlık sorunlarının başında özellikle fiziksel ve psikolojik sağlık sorunları görülmektedir. Şiddete maruz kalan kadınların bedenlerinde yara, çürük, kırık, beyin hasarları, depresyon, kendini yetersiz ve beceriksiz hissetme, duygusal ilişkilerde zorluk uyku problemleri, yaşamdan zevk almama, adet düzensizlikleri, sinirlilik vb. gibi rahatsızlıklar ortaya çıkmaktadır (Aktaş ve Uyanık, 2016; Öztürk ve ark., 2016; Canlı ve Özyurda, 2018) Sonuçta şiddetin kadın sağlığı üzerindeki telafi edilemeyecek olumsuz sonuçları tartışmasız bir gerçektir.

Dünyanın her tarafında, ciddi evrensel bir sorun olarak süregelen şiddetin önlenmesi için toplumun

her kesimine önemli roller düşmektedir. Meslek grupları, sivil toplum örgütleri ve hükümetler bu konuda önemli roller üstlenebilirler. Şiddetin sağlık üzerine etkilerinin azaltılması, sürekliliğinin önlenmesi, koruyucu önlemlerin alınması açısından öncelikle kadın sağlığı ile yakından ilgili olan sağlık profesyonellerine oldukça önemli sorumluluklar düşmektedir. Hemşireler de bu gruplardan biridir. Hemşireler şiddetin önlenmesinden müdahale edilmesine kadar birçok aşamada yer alan bir disiplindir. Dolayısıyla hemşirelik öğrencilerinin bu konudaki bakış açıları onların ileride mesleki uygulamalarına da yön verecektir. Bu çalışma, ileride sağlık personeli temsil edeceği düşünülen hemşirelik bölümü öğrencilerine, henüz eğitimleri sırasında konuya ilişkin mesleki farkındalık kazandırmak ve konu hakkındaki görüşleri ortaya koyarak, çözüm önerileri getirilmesi düşünülmüş planlanmıştır.

MATERYAL ve METOT

Araştırmanın tipi

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin, kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki role ilişkin tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çalışma, tanımlayıcı tipte bir anket çalışması olarak planlanmıştır.

Araştırmanın evren ve örnekleme

Araştırma, Akdeniz Bölgesinde bulunan bir üniversitede 2018-2019 yılı eğitim-öğretim döneminde hemşirelik bölümünde eğitim gören öğrenciler ile yapılmıştır. Araştırmanın evrenini hemşirelik bölümünde okuyan 450 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma da örneklem seçimine gidilmeden araştırmaya katılmayı kabul eden tüm öğrencilere ulaşılması planlanmıştır. Veriler Mayıs-Haziran 2019 tarihleri arasında araştırmaya katılmayı kabul eden 333 hemşirelik bölümü öğrencisine ulaşılarak toplanmıştır. Çalışma formlarının öğrenci tarafından doldurulması yaklaşık 25-30 dakika sürmüştür.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından ilgili literatür (Gömbül, 2000; Bulut, 2015; Aktaş ve Uyanık, 2016; Öztürk ve ark., 2016; Yöyen, 2017; Canlı ve Özyurda, 2018) taranarak geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu", Gömbül (2000) tarafından geliştirilen "Şiddete İlişkin Tutum Ölçeği (ŞİTO)" ve "Hemşirelerin Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği (ŞMRİTÖ)" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: 19 sorudan oluşan formda; yaş, cinsiyet, sınıf, medeni durum, doğduğu yer, mezun olunan okul türü, anne ve baba eğitim durumu gibi demografik soruların yanı sıra kadına yönelik şiddet ile ilgili sorularda yer almaktadır.

Şiddete ilişkin tutum ölçeği (ŞİTO): Gömbül (2000) tarafından geliştirilen ölçek, sağlık personelinin ailede kadına eşi tarafından uygulanan şiddete ilişkin tutumunu belirlemektedir. Ölçekte; ekonomik şiddete ilişkin 7 soru, duygusal, psikolojik, cinsel şiddete ilişkin 6 soru, meşrulaştırıcı mitlere ilişkin 3 soru ve neden açıklayıcı mitlere ilişkin 3 soru olmak üzere toplam 19 tutum ifadesi yer almaktadır. Likert tipi ölçekte; kesinlikle katılmıyorum "1", katılmıyorum "2", kararsızım "3", katılıyorum "4" ve tamamen katılıyorum "5" şeklinde puanlanmıştır. 19 sorunun 6'sı negatif yüklü maddelere karşılık gelmektedir. Ölçek tutum puanı ortalaması $ort=57$ ($min=19$, $max=95$)'dir. Alt ölçek tutum puan ortalamaları sırasıyla; ekonomik şiddet $ort=21$ ($min=7$, $max=35$), duygusal, psikolojik, cinsel şiddet $ort=18$ ($min=6$, $max=30$), meşrulaştırıcı ve neden açıklayıcı mitler için ise $ort=9$ ($min=3$, $max=15$)'dur. Ölçekten alınabilecek ortalama tutum puanı 19 ile 95 arasında değişmektedir. Tutum puanının yüksek olması, sağlık personelinin şiddete ilişkin tutumunda geleneksellikte artmayı, tutum puanının düşük olması ise geleneksellikten uzaklaşmayı ve çağdaş görüşü göstermektedir. Gömbül'ün (2000) çalışmasında ölçeğin geçerlilik düzeyi 0.82 bulunmuştur. Çalışmamızda ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach alfa değeri 0.85 olarak belirlenmiştir.

Hemşirelerin şiddete mesleki rollerine ilişkin tutum ölçeği (ŞMRİTÖ): Gömbül (2000) tarafından geliştirilen ölçek, hemşirelerin şiddete mesleki rollerine ilişkin tutumunu belirlemeye yöneliktir. Ölçek, hemşirelerin destekleyici girişimlerine ilişkin 6 soru; evliliği her koşulda sürdürmeye yönelik 4 soru; evlilik birlikteliğini sonlandırmaya yönelik 2 soru ve hemşirelerin rolüne olumsuz bakışına yönelik 3 soru olmak üzere toplam 15 soru içermektedir. Likert tipi ölçekte; kesinlikle katılmıyorum "1", katılmıyorum "2", kararsızım "3", katılıyorum "4" ve tamamen katılıyorum "5" şeklinde puanlanmıştır. Ölçekteki 15 sorunun 6'sı negatif yüklü maddelere karşılık gelmektedir. Ölçek ortalama tutum puanı $ort=45$ 'tir ($min=15$, $max=75$). Alt ölçeklerden alınabilecek tutum puan ortalamaları sırasıyla; sağlık personelinin destekleyici girişimleri için $ort=18$ ($min=6$, $max=30$),

evliliği her koşulda sürdürmeye yönelik $ort=12$ ($min=4$, $max=20$), evlilik birlikteliğini sonlandırmaya ilişkin $ort=6$ ($min=2$, $max=10$) ve şiddete sağlık personelinin rolüne olumsuz bakışı için ise $ort=9$ ($min=3$, $max=15$)'dur. Ölçekten alınabilecek tutum puanı 15 ile 75 arasında değişmektedir. Tutum puanının yüksek olması, hemşirelerin şiddete uğramış kadına karşı mesleki rolüne ilişkin tutumunda geleneksellikte artmayı, düşük olması ise geleneksellikten uzaklaşmayı ve çağdaş görüşü göstermektedir. Gömbül'ün (2000) çalışmasında "Hemşirelerin Şiddete Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği (ŞMRİTÖ)"nin geçerlilik düzeyi 0.72 bulunmuştur. Çalışmamızda ise ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach alfa değeri 0.83 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen verinin istatistiksel anlamda değerlendirilmesi amacıyla SPSS (IBM SPSS Statistics for Windows, Version 21.0. Armonk, NY: IBM Corp.) paket programı kullanılmıştır. Sürekli ölçüm değeri olarak elde edilen değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro Wilk testi değerlendirilmiştir. Test sonucuna göre normal dağılım varsayımının sağlanmadığı durumlar için, iki grup arasındaki farklılıkları karşılaştırmak için Mann-Whitney U testi, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Kategorik yapıdaki değişkenlerin dağılımlarının test edilmesi için, ki-kare ve Fisher'in kesin testi kullanılmıştır. Grup karşılaştırmaları ve demografik özelliklerin özetlenmesi amacıyla ortalama±standart sapma ve ortanca (Minimum-Maksimum) gibi merkezi konum ve dağılım ölçütleri tanımlayıcı istatistikler olarak kullanılmıştır.

Çalışmanın Etik Boyutu

Bu çalışma Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Sökmen Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır. (Toplantı Tarihi: 11.04.2019, Toplantı sayısı:8, Karar sayısı:07). Ayrıca ölçeklerin kullanılabilmesi için ölçekleri geliştiren yazardan elektronik posta yolu ile izin alınmıştır. Veriler toplanmadan önce öğrencilere; Helsinki Bildirgesine uygun olarak araştırmanın amacı, gönüllüğün esas olduğu ve verecekleri yanıtların gizli tutulup yalnızca bilimsel veri olarak değerlendirileceği konularında açıklama yapılarak sözel onam alınmıştır.

BULGULAR

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin yaş ortalaması 20.77±2.16, %66.4'ü kadın, %26.1'i 1.sınıf, %25.8'i 2. sınıf, %24.6'sı 3. sınıf, %23.4'ü 4.sınıf olduğu, %97.6'sı bekar, %56.5'i ilçede yaşadığı, %72.7'sinin en uzun süre yaşadığı bölgenin Akdeniz olduğu, %42.3'nün anne ve %38.7'sinin baba eğitimi ilkököl, %79.3'nün iyi düzeyde gelire sahip olduğu ve %91.3'ünün de çekirdek ailede yaşadığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Öğrenci hemşirelerin tanıtıcı özellikleri (n=333)

ÖZELLİKLER	ORT. ±SS	
Yaş	20.77±2.16	
	n	%
Cinsiyet		
Kadın	112	66.4
Erkek	221	33.6
Sınıf		
Lisans 1	87	26.1
Lisans 2	86	25.8
Lisans 3	82	24.6
Lisans 4	78	23.4
Medeni Durum		
Evli	8	2.4
Bekar	325	97.6
Doğum Yeri		
İl	117	35.1
İlçe	188	56.5
Köy	28	8.4
En Uzun Süre Yaşadığı Bölge		
Marmara	8	2.4
Akdeniz	242	72.7
Güneydoğu Anadolu	83	24.9
Anne Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	45	13.5
Okur-yazar	52	15.6
İlköğül mezunu	141	42.3
Ortaokul mezunu	49	14.7
Lise ve üzeri mezunu	46	13.8
Baba Eğitim Durumu		
Okur-yazar	37	11.1
İlköğül mezunu	129	38.7
Ortaokul mezunu	85	25.5
Lise mezunu	54	16.2
Üniversite-yükseköğül mezunu	28	8.4
Gelir Durumu		
İyi	264	79.3
Orta	63	18.9
Kötü	6	1.8
Aile Tipi		
Çekirdek Aile	304	91.3
Geniş Aile	29	8.7
Toplam	333	100.0

Araştırmada öğrencilerin %77.53'i kadına yönelik şiddetin önlenmesi için eğitimin önemli olduğunu, %62.8'i kadına yönelik şiddet konusunda hiç bilgisinin olmadığını; %82.6'sının kadına yönelik şiddet konusunda eğitim almak istediği

saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin %53.8'i hayatlarının herhangi bir dönemlerinde şiddet olayına tanık olduğunu ve %83.5'i de tanık olduğu herhangi bir şiddet davranışına karşı müdahalede bulunma isteğinde olduğunu belirtmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Öğrenci hemşirelerin kadına yönelik şiddet ile ilgili görüşleri (n=333)

ŞİDDETLE İLGİLİ GÖRÜŞLER	n	%
*Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi İçin Yapılması Gerekenler		
Eğitim	258	77.5
Ceza /Yaptırım Artırılmalı	240	72.1
Anne-Babalara Farkındalık Eğitimi	193	58.0
**Diğer	18	5.4
Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Bilgi Sahibi Olma		
Evet	124	37.2
Hayır	209	62.8
Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Kapsamlı Eğitim Alma İsteği		
Evet	275	82.6
Hayır	58	17.4
Kadına Yönelik Şiddete Tanık Olma		
Evet	179	53.8
Hayır	154	46.2
Kadına Yönelik Şiddete Tepki Gösterme/Müdahalede Bulunma		
Evet	278	83.5
Hayır	55	16.5
Toplam	333	100.0

* Cevaplar birden fazla "n" üzerinden hesaplanmıştır.

**Kültürel değişim sağlanmalı, uzun yıllara yayılacak vizyon ve hedefler koyulmalı, evlilik öncesi çiftler şiddete yönelik eğitim verilmeli, toplumsal tabanlı projeler yapılmalı, hukuki düzenlemeler gözden geçirilmeli, özellikle erkek çocuklarına yönelik küçük yaştan itibaren doğru ve etkili farkındalık bakış açısı kazandırmak, şiddet uygulayan erkeğe kısırlaştırma uygulaması yapılmalı, sosyal medyada şiddeti özendirilen yayınların engellenmesi, şiddete uğrayan derhal koruma altına alınmalı, Hadım ve İdam cezası uygulanmalı, sosyal medyada duyarlılığı artırıcı programların yayınlanması vs...

Öğrencilerin ŞİTÖ genel puan ortalamasına (35.99±10.48) göre; şiddete karşı "geleneksellikten uzak ve çağdaş görüş" eğilimine sahip oldukları belirlenmiştir. ŞİTÖ alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı incelendiğinde, öğrencilerin ekonomik (11.94±5.23) duygusal, psikolojik, cinsel şiddet (12.33±4.97), meşrulaştırıcı mitler (4.78±2.23) ve neden açıklayıcı mitler (6.52±2.30) başlıklarında da "geleneksellikten uzak ve çağdaş görüş" eğilimine sahip oldukları belirlenmiştir (Tablo 3).

Benzer şekilde öğrencilerin ŞMRİTÖ puan ortalamasına (28.95±8.109) göre; “geleneksellikten uzak ve çağdaş görüş” eğilimine sahip oldukları belirlenmiştir. ŞMRİTÖ alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı incelendiğinde ise, destekleyici hemşirelik girişimleri puan ortalaması

9.42±3.69, evliliği her koşulda sürdürmeye yönelik puan ortalaması 9.02±3.33, evliliği sonlandırmaya yönelik puan 4.31±1.81 ve şiddete ilişkin hemşirenin rolüne olumsuz bakışa ait puan ortalaması 6.18±2.7 olarak bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 3: Öğrenci hemşirelerin kadına yönelik şiddete (ŞİTÖ) ve şiddette mesleki role ilişkin tutumları (ŞMRİTÖ) (n=333).

ÖLÇEK ALT BOYUTLARI	Ort./SS	Min	Max	Ölçek Min-Max Değerleri
*ŞİTÖ	35.57±10.48	19	72	19-95
Ekonomik Şiddet	11.94±5.23	7	35	7-35
Duygusal, Psikolojik, Cinsel Şiddet	12.33±4.97	6	30	6-30
Meşrulaştırıcı Mitler	4.78±2.23	3	15	3-15
Neden Açıklayıcı Mitler	6.52±2.30	3	15	3-15
**ŞMRİTÖ	28.95±8.10	15	53	15-75
Hemşirelerin Destekleyici Girişimleri	9.42±3.69	6	26	6-30
Evliliği Sürdürme	9.02±3.33	4	20	4-20
Evliliği Sonlandırma	4.31±1.81	2	10	2-10
Hemşirenin Rolüne Olumsuz Bakışı	6.18±2.78	3	15	3-15

*ŞİTÖ: Şiddete İlişkin Tutum Ölçeği

**ŞMRİTÖ: Hemşirelerin Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği

Ort.: Ortalama; SS: Standart sapma

Tablo 4’te öğrencilerin bireysel özellikleri ile ŞİTÖ ve ŞMRİTÖ puan ortalamalarının karşılaştırması verilmiştir. Çalışmada anne eğitim durumu ve cinsiyet ile ŞİTÖ toplam puan ortalaması arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (p=0.036). Annesi okuryazar olmayan ve kız öğrencilerin şiddete karşı daha fazla

geleneksel yaklaşım gösterdikleri saptanmıştır (p=0.036, Tablo 4). Çalışmada sınıf, doğum yeri, en uzun süre yaşadığı coğrafi bölge, baba eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve aile tipi ile ŞİTÖ toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır (p>0.05, Tablo 4).

Tablo 4: Öğrenci hemşirelerin bireysel özelliklerine göre şiddete ilişkin tutum ölçeği (ŞİTÖ) ve hemşirelerin şiddete uğramış kadına karşı mesleki rollerine ilişkin tutum ölçeği (ŞMRİTÖ) puan ortalamaları (n=333)

BİREYSEL ÖZELLİKLER	n	%	ŞİTÖ Ort.±SS	ŞMRİTÖ Ort./SS
Cinsiyet				
Kadın	112	66.4	43.40±10.36	33.04± 8.53
Erkek	221	33.6	31.61±8.04	26.87 ± 7.04
Test			* U:-9.473 p=0.000	* U:-6.523 p=0.000
Sınıf				
Lisans 1	87	26.1	35.60±10.50	29.44±7.57
Lisans 2	86	25.8	35.74±10.49	29.33±8.21
Lisans 3	82	24.6	36.40±10.74	30.09±8.43
Lisans 4	78	23.4	34.50±10.26	29.76±7.95
Test			**X ² K-W=1.604 p=0.658	**X ² K-W=1.604 p=0.658
Doğum Yeri				
İl	117	35.1	35.20±10.41	29.13±8.27
İlçe	188	56.5	35.53±10.42	28.74±8.28
Köy	28	8.4	37.46±11.33	29.57±7.02
Test			**X ² K-W=0.874 p=0.646	**X ² K-W=0.874 p=0.646
En Uzun Süre Yaşadığı Bölge				
Marmara	8	2.4	37.75±15.86	33.50±7.96
Akdeniz	242	72.7	36.76±10.26	28.84±8.18
Güneydoğu Anadolu	83	24.9	34.84±10.59	28.83±7.83
Test			**X ² K-W=0.882 p=0.140	**X ² K-W=2.458 p>0.05
Anne Eğitim Durumu				
Okur-yazar değil	45	13.5	39.40±10.91	31.71±8.14
Okur-yazar	52	15.6	35.19±10.72	28.42. ±8.17
İlkokul mezunu	141	42.3	35.27±10.68	28.35 ±8.42
Ortaokul mezunu	49	14.7	32.46±7.95	28.42 ±7.55
Lise ve üzeri mezunu	46	13.8	36.52±10.68	28.23 ±8.05
Test			**X ² K-W= 10.289 p=0.036	**X ² K-W= 6.195 p=0.660
Baba Eğitim Durumu				
Okur-yazar	37	11.1	39.13±11.97	33.10±9.10
İlkokul mezunu	129	38.7	35.59±10.94	27.79±7.98
Ortaokul mezunu	85	25.5	33.82±8.88	28.10±7.11
Lise mezunu	54	16.2	34.92±10.05	29.11±7.67
Üniversite-yüksek okul mezunu	28	8.4	37.39±10.79	31.03±9.21
Test			**X ² K-W=4.968 p=0.269	**X ² K-W= 11.867 p=0.282
Gelir Durumu				
İyi	264	79.3	34.94±9.86	28.53 ±7.48
Orta	63	18.9	38.04±12.72	30.39±10.24
Kötü	6	1.8	37.66±8.16	32.00±8.19
Test			**X ² K-W=2.793 p=0.247	**X ² K-W=2.793 p=0.247
Aile Tipi				
Çekirdek Aile	304	91.3	35.50±10.38	28.85±8.09
Geniş Aile	29	8.7	36.37±11.65	30.00±8.04
Test			* U:0.060 p=0.0806	* U:- .625 p=0.532

ŞMRİTÖ toplam puan ortalaması ile sınıf, doğum yeri, en uzun süre yaşadığı coğrafi bölge, anne-baba eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve aile tipi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$, Tablo 4). Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre ŞMRİTÖ toplam puan ortalamasının anlamlı biçimde düşük olduğu; geleneksellikten uzak ve daha çağdaş görüşte oldukları saptanmıştır ($p=0.000$, Tablo 4).

Kadına yönelik şiddet konusunda kapsamlı eğitim almak istemeyen öğrencilerin şiddete karşı daha fazla geleneksel yaklaşım gösterdikleri belirlenmiştir ($p=0.000$, Tablo 5). Benzer şekilde, kadına yönelik şiddet konusunda yeterli bilgisi olmayan ve kadına yönelik şiddet konusunda daha fazla bilgi sahibi olmak istemeyen öğrencilerin şiddete uğramış kadına karşı mesleki rollerinde geleneksel yaklaşımı benimsedikleri saptanmıştır ($p=0.007$, Tablo 5).

TARTIŞMA

Kadının temel insan hak ve özgürlüğünü ihlal eden kadına yönelik şiddet; günümüzde artık tüm dünyada ve ülkemizde sıklığı ve yaygınlığı her geçen gün artan bir salgın olarak değerlendirilmektedir (Kaplan ve ark., 2014; Çelik ve ark., 2015; Tel ve ark., 2019). Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre dünya genelinde kadınların %35'i eşi veya partneri tarafından cinsel veya fiziksel şiddete uğramaktadır (Dikmen ve Marakoğlu, 2019). Türkiye'de ise 2014 yılında yapılan kadına yönelik şiddet araştırmasında; kadınların %36'sının fiziksel, %44'ünün duygusal, %12'sinin cinsel, %30'unun ekonomik şiddete maruz kaldığı belirtilmektedir. Şiddete uğrayan/risk altında olan kadınlar için şiddetin erken dönemde tanınması, müdahale edilmesi ve mücadelesi noktasında verilecek sağlık hizmetleri önem taşımaktadır (Çalışkan ve Çevik, 2018).

Sağlık çalışanlarının aile içi şiddete ve mesleki rollerine ilişkin objektif tutum ve düşünceye sahip olması; sorunun çözümünde şiddete maruz kalan kadınlara yardım edebilmesi için son derece önemlidir. Buradan hareketle; bu araştırma ileride sağlık hizmetinin sunumunda aktif rol alacak olan hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ve şiddete mesleki role ilişkin tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada öğrencilerin yarısından fazlası (%53.8) kadına yönelik şiddete tanık olduğunu ve %83.5'inde tanık olduğu şiddet davranışına karşı

müdahale de bulunma isteğinde olduğunu belirtmiştir. Literatürde öğrencilerle yapılan başka çalışmalarda da araştırma bulgularımız ile benzer şekilde; şiddete tanık olma sıklığının %15.2-44.7 arasında değiştiği görülmektedir (Flood and Pease, 2009; Gharaibeh ve ark., 2012; Kanbay ve ark.,2012; Kaplan ve ark., 2014). Öğrencilerin kadına yönelik şiddete tanık olma durumunun yüksek olması durumun yaygınlığının ve ciddiyetinin ortaya konması açısından son derece önemlidir.

Araştırmada öğrencilerin dörtte üçünün (%77.5) kadına yönelik şiddetin önlenmesi için eğitimin önceliğini vurguladığı, yarıdan fazlasının da (%62.8) kadına yönelik şiddet konusunda hiç bilgisinin olmadığını ve büyük çoğunluğunun (% 82.6) kadına yönelik şiddet konusunda eğitim almak istediği saptanmıştır. Kadına yönelik şiddet günümüzde hemşirelerin de çalışma alanlarında daha sık görebilecekleri bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda; ileride şiddete erken tanı, şiddet mağduru kadınlara destekleyici tutum ve yaklaşımların yaşama geçirilmesinde bir meslek mensubu olarak aktif rol oynayacak öğrenci hemşirelerin bu konudaki eğitim alma isteği oldukça önemli bir sonuçtur. Literatürde öğrenciler ve hemşireler ile yapılan birçok çalışma bulgularında da çalışma bulgularımız ile benzer şekilde; katılımcıların büyük çoğunluğunun kadına yönelik şiddet konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı ve bu konuda eğitim almayı talep ettiği saptanmıştır (Besette ve Peterson, 2002; Majumdar, 2004; Tunçel ve ark., 2007; Agrawal ve Banerjee, 2010; Yazıcı ve Mamuk, 2010; Aksan ve ark., 2011; Elmalı ve ark.,2011; Kanbay ve ark.,2012; Bozkurt ve ark., 2013; Karabulutlu, 2015; Tambağ ve Turan, 2015).

Araştırmada öğrencilerin ŞİTÖ genel puan ortalamasının (35.99 ± 10.48) ölçek ortalamasının ($ort=57$ $min= 19$, $max= 95$) altında olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu öğrencilerin şiddete karşı geleneksellikten uzak ve çağdaş bir bakış açısına sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin ŞİTÖ tüm alt boyutlardaki puan ortalamalarının da ölçek alt boyut puan ortalamasından düşük olduğu başka bir deyişle; şiddeti fiziksel, ekonomik, duygusal, psikolojik ve cinsel olmak üzere tüm boyutlarda ele aldıkları, meşrulaştırmadıkları, şiddetin ve şiddetin sonuçlarının farkında oldukları anlaşılmaktadır. Dünyada ve ülkemizde artarak görülmeye devam eden kadına yönelik şiddet olgusunda "geleneksellikten den uzak ve çağdaş bir bakış

açısı" na sahip gençlerin olması sevindiricidir. Araştırma bulgumuz ile benzer şekilde; Kanbay ve ark.'nın (2012) 277 hemşirelik öğrencisi üzerinde yürüttüğü çalışmasında; öğrencilerin neredeyse tamamına yakınının kadına yönelik aile içi şiddeti bir halk sağlığı problemi olarak gördükleri ve kadına yönelik şiddetin varlığından rahatsızlık duydukları belirtilmiştir. Öte yandan ilgili literatürde bulgularımızın aksine tıp, ebelik ve hemşirelik öğrencileri ile yapılmış birçok çalışmada da öğrencilerin kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarında geleneksel bakış açısına sahip oldukları görülmektedir (Vefikuluçay ve ark. 2007; Gharaibeh ve ark., 2012; Kanbay ve ark.,2012; Kaplan ve ark., 2014; Yıldız ve ark., 2014). Şiddet ile mücadelede "şiddete sıfır tolerans" ilkesi çerçevesinde değerlendirildiğinde; ileride hemşire olarak şiddetin önlenmesinden müdahale edilmesine kadar tüm süreçlerde önemli görevler üstlenecek olan öğrencilerin geleneksel bakış açılarında sahip olmaları oldukça düşündürücüdür (Tosunöz ve ark., 2019)

Hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik şiddet konusunda ileride yetkin ve duyarlı bir sağlık personeli olabilmeleri için öncelikle kendilerinin şiddet konusunda olumlu bir mesleki tutum geliştirmeleri son derece önemlidir. Bu çalışmada öğrencilerin ŞMRİTÖ genel puan ortalamasının (28.95±8.10) ölçek ortalamasının (ort=45, min=15, max=75) altında olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin şiddette mesleki rollerine ilişkin geleneksellikten uzak ve çağdaş bakış açısına sahip olduğunu gösteren bu bulgu; profesyonel bir meslek üyesi olmaya aday hemşirelik öğrencilerinin önyargılarını, inançlarını ve olumsuz tutumlarını mesleklerine yansıtmadan bireylere yaklaşımda bulunacakları öngörüsünü oluşturduğu için oldukça anlamlı ve sevindiricidir. Literatürde de araştırma bulgularımız ile benzer şekilde; kadına yönelik aile içi şiddette sağlık çalışanlarının rolünün önemli olduğu belirtilmiştir (Tunçel ve ark.,2007; Bozkurt ve ark., 2013).

Araştırmada öğrencilerin ŞİTÖ ve ŞMRİTÖ puan ortalamaları ile öğrencilerin cinsiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu; kız öğrencilerin şiddete ilişkin tutumu ve şiddette mesleki rollere ilişkin tutumunun erkek öğrencilere göre daha geleneksel olması; şiddet mağdurunun kadınlar olduğu düşünüldüğünde oldukça dikkat çekici bir bulgudur. Benzer şekilde Kaplan ve ark.'nın çalışmasında da; kız öğrencilerin şiddete ilişkin tutumunun erkek öğrencilere göre daha

geleneksel olduğu saptanmıştır. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolünü benimseyen toplumlarda, kadına yönelik şiddetin normal kabul edildiği ve desteklendiği görülmektedir ((Flood and Pease, 2009; Darj ve ark., 2017). Dolayısıyla bu bulgu bizim toplumumuzda da şiddeti meşrulaştırma yönünde aile ve toplum öğretileriyle yetişmiş olma ile ilişkilendirilebilir. Diğer yandan erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre şiddete ilişkin tutumu ve şiddette mesleki rollere ilişkin tutumunun geleneksellikten uzak ve çağdaş bir bakış açısına sahip olmaları da sorunun çözümüne sağlayacağı katkı açısından son derece anlamlıdır.

Araştırmada annesi okuryazar olmayan öğrencilerin ŞİTÖ toplam puan ortalamasının diğerlerine göre anlamlı biçimde yüksek olduğu; şiddete karşı daha geleneksel tutuma sahip olduğu saptanmıştır (p=0.036). Ayrıca babası okuryazar olan öğrencilerin baba eğitim düzeyi daha yüksek olan öğrencilere göre ŞMRİTÖ puan ortalamalarının yüksek olduğu; şiddette mesleki rollere ilişkin tutumunun daha geleneksel düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu; anne- baba eğitim seviyesinin düşük olmasının çocukların ileride toplumsal cinsiyet rolleri algısı üzerinde ataerkil ve geleneksel bir bakış kazanmalarına sebep olduğunu göstermektedir. İlgili literatürde bütün şiddet türleri için risk faktörleri arasında özellikle toplumsal cinsiyet rol tutumunun da etkili ve belirleyici olduğu belirtilmiştir(Jennings ve ark., 2017; Uçar ve ark., 2017).

Araştırma da kadına yönelik şiddet ile ilgili bilgi sahibi olan öğrencilerin ŞMRİTÖ puan ortalamalarının anlamlı biçimde düşük olduğu yani şiddette mesleki rollere ilişkin geleneksellikten uzak ve çağdaş bakış açısına sahip oldukları saptanmıştır (p=0.007). Dolayısıyla, bu konuda öğrencilere verilecek eğitimin sonuçlarının yararlı olacağı kanısına varılabilir. Bu bağlamda çocukluktan başlayarak tüm eğitim kademelerinde ilgili ders müfredatlarına tüm boyutları ile kadına yönelik şiddet konusuna yer verilmesi önemlidir.

Ayrıca çalışmada; kadına yönelik şiddet ile ilgili daha kapsamlı eğitim almak isteyen öğrencilerin hem ŞİTÖ hem de ŞMRİTÖ genel puan ortalamalarının anlamlı biçimde düşük olduğu daha açık ifade ile hem kadına yönelik şiddet hem de kadına yönelik şiddet ile ilgili mesleki rollere ilişkin geleneksellikten uzak ve çağdaş bir tutuma sahip oldukları saptanmıştır (p=0.000) Buradan hareketle; hemşirelik öğrencilerine etkili ve yeterli bir kadına yönelik şiddet eğitimi verilirse

öğrencilerin şiddet konusunda tutumlarının değişebileceği öngörülmektedir.

SONUÇ

Ülkemizde oldukça sık görülen bir olgu olan kadına yönelik şiddete ilişkin bireylerin tutumları birçok faktörden etkilenmektedir. Bu nedenle mesleğe profesyonel olarak adım atmamış olan hemşirelik öğrencilerinin şiddete ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi ve elde edilen bulgulara göre kadına yönelik şiddete karşı profesyonel bir tutum kazandırılmaları açısından son derece önemlidir. Bu araştırmada öğrenci hemşirelerin şiddete ve şiddette mesleki rollerine ilişkin geleneksellikten uzak ve çağdaş bir tutuma sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi ve kadına yönelik şiddet konusunda bilgi sahibi olma durumu da öğrencilerin kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki role ilişkin tutumlarını etkilemektedir. Araştırmada öğrencilerin yarıdan fazlasının kadına yönelik şiddet konusunda hiç bilgisinin olmadığını ve büyük çoğunluğunun da bu konuda eğitimin önceliğini vurguladığı ve eğitim almak istediği saptanmıştır. Bu doğrultuda;

- Üniversitelerde tüm bölümlerin müfredatlarına kadına yönelik şiddet konusunda ayrı bir ders entegre edilmesi,

-Farklı bölümlerde okuyan öğrenci grupları üzerinde ve farklı araştırma teknikleri kullanılarak yapılacak araştırmaların artırılması ve kadına yönelik şiddete karşı tutuma etki eden farklı değişkenlerinde etkisinin incelendiği çalışmaların yapılması

-Öğrencilerin verilen eğitim içeriğinin sürekli biçimde kongre, konferans, sempozyum gibi sosyal programlarla da desteklenmesi ve şiddetle mücadele konusunda proje ve etkinlikler düzenlemelerine akademisyen hemşirelerin destek olmaları ve rehberlik etmeleri önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Agrawal S, Banerjee A. Perception of violence against women among future health professionals in an Industrial Township. *Ind Psychiatry J* 2010;19(2):90-3.
- Aktaş İ, Uyanık Z. Kadına yönelik şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Derg* 2016; 6(1): 32-42.
- Aksan HA, Ergin I, Hassoy H, Durusoy R, Çiçeklioğlu M. Müfredata eklenen bir dersin ikinci sınıf tıp öğrencilerinin kadına yönelik şiddetle ilgili bilgi ve tutumlarına etkilerinin

değerlendirilmesi. *Turk J Public Health* 2011; 9(3):144-56.

- Bessette HD, Peterson SS. Attitudes of adult nurse practitioner students toward women experiencing domestic violence. *J Nurs Educ* 2002; 41(5):27-30.
- Bozkurt ÖD, Daşkan Z, Kavlak O, Şirin A. Ebelik öğrencilerinin gebelikte şiddet konusundaki bilgi, görüş ve mesleki tutumlarının belirlenmesi. *Balıkesir Sağlık Bil Derg* 2013;2(2):99-107.
- Bulut MB. Üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete yönelik tutumları. *Asos Journal* 2015;3(17): 403-15.
- Canlı S, Özyurda F. Ankara İli Gölbaşı ilçesinde doğurgan çağdaki kadınlarda kadına yönelik şiddet ve depresyon ilişkisi. *Nobel Med* 2018; 14(2): 31-9.
- Çalışkan H, Çevik, Eİ. Kadına yönelik şiddetin belirleyicileri: Türkiye örneği. *BJJS* 2018; 7(14): 218-233.
- Çelik AS, Türkoğlu N, Apay SE, Aydın A, Pasinlioğlu T. Ebe ve hemşirelere verilen eğitimin kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin tutumlarına etkisi. *HSP* 2015; 2(2):138-48.
- Darj E, Wijewardena K, Lindmark G, Axemo P. Even though a man takes the major role, he has no right to abuse': future male leaders' views on gender-based violence in Sri Lanka. *Global Health Action* 2017; 10 (1): 1-9.
- Demirgezen G. Eş şiddetine maruz kalıp sığınma evinde kalan kadınlarda travma sonrası stres bozukluğu belirtileri: bilişsel model çerçevesinde bir inceleme. *İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,2019.*
- Dikmen HA, Marakoğlu, K. Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Genel Tıp Derg* 2019;29(2):73-9.
- Elmalı F, Kaya Erten Z, Zincir H, Özen B, Balcı E. Hemşire ve ebelerin aile içi fiziksel şiddete bakış açıları maruziyetleri. *J Health Sci* 2011; 20(1):39-47.
- Flood M, Pease B. Factors influencing attitudes to violence against women. *Trauma, Violence, and Abuse* 2009; 10(2):125-42.
- Gharaibeh MK, Abu-Baker NN, Aji S. Attitudes toward and justification for wife abuse among Syrian medical and nursing students. *J Transcult Nurs* 2012; 23(3): 297-305.
- Gömbül Ö. Hemşirelerin ailede kadına eş tarafından uygulanan şiddete ve şiddette

- mesleki role ilişkin tutumları. HEMAR-G 2000;2(1):19-32.
- Jennings WG, Okeem C, Piquero AR, Sellers CS, Theobald D, Farrington DP. Dating and intimate partner violence among young persons ages 15-30: Evidence from a systematic review. *Aggress Violent Behav* 2017; 33(2017): 107-25.
- Kanbay Y, Işık E, Yavuzaslan M, Keleş S. Hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik aile içi şiddetle ilgili görüş ve tutumlarının belirlenmesi. *GÜSBD* 2012; 1(2):107-19.
- Kaplan S, Akalın A, Pınar G, Yılmaz T. Hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik aile içi şiddete ve mesleki rollerine yönelik tutumları. *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik E-Dergisi* 2014; 2(1): 26-35.
- Karabulutlu Ö. Hemşirelik öğrencilerinin şiddet konusundaki görüş ve deneyimleri. *Huhemfad-Johufon* 2015;2(1):26-36.
- Majumdar B. Medical and nursing students' knowledge and attitudes toward violence against women in India. *Educ Health* 2004; 17(3):354-64.
- Öztürk Ö, Öztürk Ö, Tapan B. Kadına yönelik şiddetin kadın ve toplum sağlığı üzerine etkileri. *Health Care Acad J* 2016; 3(4): 139-44.
- Sparrow K, Kwan J, Howard L, Fear N, MacManus D. Systematic review of mental health disorders and intimate partner violence victimisation among military populations *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 2017;52(9): 1059-80.
- Tambağ H, Turan Z. Ability of Nursing students to recognize signs of violence against women. *Int J Nurs Knowl* 2015; 26(3):107-12.
- Tel H, Kocataş ÖÜS, Güler N, Aydın HT. Gündoğdu ÖÜNA. Evli kadınların aile içi şiddete maruz kalma durumu ve etkileyen faktörler. *IBAD* 2019; (Özel Sayı): 256-64.
- Tosunöz İK, Öztunç G, Eskimez Z, Demirci PY. Hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin belirlenmesi. *Cukurova Med J* 2019;44(2): 471-78.
- Tunçel EK, DüNDAR C, Peşken Y. Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin aile içi şiddet konusunda bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Genel Tıp Derg* 2007; 17(2):105-10.
- Uçar T, Derya YA, Karaaslan T, Tunç A. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve şiddet davranışları. *STED* 2017; 26(3): 96-103.
- Vefikuluçay D, Zeyneloğlu S, Eroğlu K, Taşkın L. Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *HUHEMFAD-JOHUFON* 2007;14(2):26-38.
- Yazıcı S, Mamuk R. Sağlık çalışanlarının kadına yönelik şiddete yaklaşımları. *Bakırköy Tıp Dergisi* 2010; 6(2):73-7.
- Yıldız T, Önler E, Malak A, Avcıbaş IM, Baç A, Alp R. Nursing students exposed to domestic violence and their perspectives on violence. *Int J Basic Clin Med* 2014;2(1):1-7
- Yöyen EG. Şiddet türleri ve kişilik özellikleri. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi* 2017; 1(1) :35-50.